

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНА НАУКОВА УСТАНОВА “ІНСТИТУТ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ОСВІТИ”
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПСИХОЛОГІЇ ІМЕНІ Г. С. КОСТЮКА НАПН УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР
ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ І СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ НАПН УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА
ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ “УКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ ПЕДАГОГІВ
І ПСИХОЛОГІВ ПОЧАТКОВОЇ, ДОШКІЛЬНОЇ І ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ”

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПСИХОЛОГІЇ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

ACTUAL PROBLEMS OF THE PSYCHOLOGY OF PERSONALITY DEVELOPMENT

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

12–15 травня 2023 року

Київ
Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова
2023

УДК 159.923:005.745
А 43

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
(протокол № 7 від 31.05.2023 р.)*

За загальною редакцією професора Тараса ОЛЕФІРЕНКА

Редакційна колегія:

- С. Д. Максименко* – академік НАПН України, доктор психологічних наук, професор;
Т. С. Яценко – академік НАПН України, доктор психологічних наук, професор;
Н. В. Дем'яненко – доктор педагогічних наук, професор;
Р. А. Калениченко – кандидат психологічних наук, доцент;
Л. Л. Макаренко – доктор педагогічних наук, професор;
О. В. Матвієнко – доктор педагогічних наук, професор;
О. Я. Митник – доктор педагогічних наук, професор;
Т. О. Олефіренко – кандидат педагогічних наук, професор;
Л. В. Савенкова – кандидат педагогічних наук, доцент;
О. Д. Сафін – доктор психологічних наук, професор;
Г. В. Семеренко – кандидат філологічних наук, професор;
Г. Г. Цветкова – доктор педагогічних наук, професор.

А 43   **Актуальні проблеми психології розвитку особистості :**
матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (12-15 травня
2023 року). – Київ : Український державний університет імені
Михайла Драгоманова, 2023. – 133 с. [Електронне видання]

ISBN 978-966-931-282-2

У матеріалах Міжнародної науково-практичної конференції “Актуальні проблеми психології розвитку особистості” презентовано: вітчизняний і зарубіжний досвід розвитку особистості в онтогенезі, зокрема, забезпечення її успіху у соціумі, в контексті європейського вибору України; психолого-педагогічні та методичні проблеми забезпечення психічного здоров'я дитини у закладах освіти в умовах війни; психолого-педагогічне забезпечення професійної підготовки вчителя та психолога в умовах дистанційної освіти; психологічні засоби надання допомоги особистості, яка зазнала психічних розладів у наслідок травматичних подій.

Матеріали збірника можуть бути використані науковцями, практиками, здобувачами вищої освіти в галузі психології, педагогіки та дотичних до них наук.

УДК 159.923:005.745

<https://doi.org/10.31392/UDU-MKPF-p2023>

ISBN 978-966-931-282-2

© Автори матеріалів, 2023

© Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2023

будь-якої кризової психотравматичної ситуації як до унікального простору можливостей вдосконалення стресодолаючого ресурсу особистості за умови організації належного психологічного супроводу та підтримки суб'єкту переживання кризових подій.

Список використаних джерел:

1. Корольчук В. М. Обґрунтування організаційної моделі дослідження стресостійкості особистості. *Проблеми екстремальної та кризової психології*. 2010. Вип. 7. С. 210-218.
2. Костишин Н. С., Яковець Т. А. Стресостійкість колективу під час війни: налаштування психологічного клімату. *Міжнародний науковий журнал "Грааль науки"*. 2022. № 14-15. С. 565-570. DOI 10.36074/grail-of-science.27.05.2022.102.
3. Мороз Л. І., Сафін О. Д. Модель розвитку стресостійкості здобувачів вищої освіти в умовах воєнного стану. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*. Серія: Психологія. 2022. Том 34 (73). № 5. С. 48-53.
4. Наугольник Л. Б. Психологія стресу. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2015. 324 с.
5. Туриніна О. Л. Психологія травмуючих ситуацій. Київ : ДП "Вид. дім "Персонал", 2017. 160 с.
6. Gelkopf M., Solomon Z., Bleich A. (2013). A longitudinal study of changes in psychological responses to continuous terrorism. *The Israel journal of psychiatry and related sciences*. 2013. № 50 (2). P. 100-109.
7. Pacek P., Truszczyński O. Hybrid war and its psychological consequences. *Torun International Studies*. 2020. № 1 (13). P. 23-30. DOI:10.12775/TIS.2020.002.

УДК 378.091.3:159.9-051

Олефіренко Т. О.,
кандидат педагогічних наук, професор,
декан педагогічного факультету
Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПРАКТИЧНОГО ПСИХОЛОГА ЯК КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОГО ФАХІВЦЯ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ

Професійна підготовка на педагогічному факультеті УДУ імені Михайла Драгоманова зорієнтована на підготовку висококваліфікованого фахівця, мобільного, активного, творчого, здатного до впровадження новітніх професійних технологій, спроможного до фахового розвитку та власного неперервного саморозвитку в умовах інтеграції України у Європейський простір. Така підготовка здійснюється за певних організаційно-методичних умов, а саме:

а) *Забезпечення автономії студентів у навчанні*: поступове перетворення навчання у самонавчання, коли студент набуває знання в результаті самостійної роботи з навчальними матеріалами, розв'язання системи взаємопов'язаних завдань, серед яких є репродуктивні, проблемно-пошукові і творчі. Розв'язання таких завдань допомагає здобувачу освіти зробити самостійно певні висновки. Забезпечити таку роботу

допомагають розроблені кожним викладачем електронні курси, які розміщено у середовищі Moodle.

б) Зміна місії викладача в освітньому процесі: викладач з інформатора перетворюється на організатора проблемно-пошукової роботи студентів із самостійного пошуку та “відкриття” знань. Його головна задача – пропонувати студентам певні шляхи пошуку нової інформації, презентувати певні можливості використання теоретичного матеріалу у професійній діяльності, залучати здобувачів освіти до дослідницької діяльності.

в) Індивідуалізація освітнього процесу: створення індивідуальної траєкторії розвитку кожним здобувачем освіти у співпраці з викладачем, забезпечення Я-включеності кожного студента в освітній процес.

г) Кооперативне навчання і виховання, яке базується на командній роботі студентів, в межах якої здійснюється комбінування єдиного цілого з мікро частин. Кооперативне навчання і спільна позанавчальна діяльність домінує на Педагогічному факультеті. Студенти постійно працюють у парах та малих групах, звітуючи про результати самостійної колективної роботи як викладачеві, так і всій своїй академічній групі в цілому. У колективній творчій діяльності викладачів і студентів до річниці повномасштабного вторгнення рф в Україну підготовлено виставку “*Моя історія війни... Війна очима студентської молоді*” Історії нашої студентської молоді були виражені пером у вигляді слів, інші – пензлем. За сприяння і підтримки ректора Українського державного університету імені Михайла Драгоманова Віктора Петровича Андрущенка історії студентів першого курсу спеціальності “Початкова освіта” народилися у вигляді есе у збірнику “*Ми з України... Війна очима студентської молоді*”. Напередодні Великодня ми шануємо українські мистецькі традиції. Свідченням цього є виставка “*Розмаїття писанок: від традицій до сучасності*”, яка була підготовлена командою педагогічного факультету.

д) Забезпечення в освітньому процесі взаємозв'язку теорії з професійною діяльністю, де ціниться індивідуальний життєвий досвід кожної особистості. Це означає, що в освітньому процесі домінує у часі конструктивна взаємодія між суб'єктами освітнього процесу, яка передбачає:

- впровадження лекцій проблемного характеру, а саме: прес-конференція, удвох, дискусія, з розбором конкретних ситуацій, консультація;
- перетворення практичних занять у так звані “майстерні”, тобто такі види занять, де студенти в ході обговорень, дискусій вирішують значущі проблеми спеціальності на основі власних самостійних напрацювань;
- впровадження у практичні заняття презентацій, самостійно підготовлених студентами за завданнями викладача;
- впровадження рольових тренінгів, де кожний здобувач освіти вчиться грамотно діяти у змодельованому професійному середовищі.

е) Удосконалення системи контролю знань, навичок та вмінь, набутих студентами. Студентам пропонується система тез, треба визначити і довести істинність кожної, перетворити хибну тезу на істинну за допомогою зміни слова узагальнюючого характеру.

Впровадження названих умов у професійній підготовці фахівця допомагає у становленні його конкурентоспроможності тобто здатності конкурувати на ринку праці за допомогою розвинених якостей мислення, емоційно-вольових якостей, інтелектуальних і комунікативних умінь.

Особливо важливою у сьогоднішній роботі, спрямованій на становлення конкурентоспроможного практичного психолога, яка здійснюється на нашому факультеті. У процесі практичної підготовки студенти під керівництвом досвідчених викладачів вчаться надавати кваліфіковану першу психологічну допомогу населенню України, яке перебуває у стані тривоги, паніки, стані посттравматичного стресового розладу, депресії, при наявних дисоціативних розладах (добровільна соціальна ізоляція, деперсоналізація, небажання розмовляти) тощо. Вони допомагають у збереженні психічного здоров'я дітей, постраждалих від активних бойових дій російських окупантів. Під керівництвом *проф. Митника О. Я., доц. Євтушенко І. В., доц. Рашковської І. В.*, використовуючи засоби арт-терапії, в онлайн-форматі студенти спеціальності “Психологія” проводять заняття з дітьми 5–12-річного віку з метою забезпечення їх життєстійкості, наповнюють життя дитини позитивними емоціями. За ініціатииви *Зінько О. М.*, доцента кафедри практичної психології, створено соціальний проєкт “Разом”. З 28 лютого 2022 року психологи-фахівці разом із студентами, майбутніми практичними психологами ОР “магістр”, нашого факультету щоденно в онлайн-форматі надають безкоштовні консультації 54-х груп психологічної підтримки “Разом”.

Працюємо злагоджено та згуртовано. У такій роботі наближуємо перемогу.

УДК 378.091.8:159.944.4

*Панасенко Е. А.,
доктор педагогічних наук, професор
ДВНЗ “Донбаський державний педагогічний університет”*

ДОСЛІДЖЕННЯ СТРЕСОВИХ СТАНІВ УКРАЇНСЬКОГО СТУДЕНТСТВА: ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ТА ЕМПІРИЧНІ РЕЗУЛЬТАТИ

Студентська молодь вітчизняних закладів вищої освіти стала однією з груп населення, яка почала відчувати наслідки військових подій. Студенти стали свідками загострення соціально-політичної ситуації у країні, змушені відстежувати новини на кшталт звісток про бойові дії, загибель людей, що призводить до збільшення рівня стресу у них. Війна та конфліктні ситуації в Україні можуть спричинити значний рівень стресу серед студентів, особливо тих, які проживають у зонах бойових дій або мають родичів та близьких, які перебувають під загрозою. Навчання в умовах нестабільності та невизначеності також збільшує ризик виникнення емоційного та психологічного напруження у студентів, що може впливати на їхнє навчання та розвиток. У зв'язку зі збільшенням стресів серед здобувачів вищої освіти внаслідок війни та конфлікту в Україні, важливо підтримувати їхній психологічний стан та надавати їм необхідну підтримку, щоб допомогти протистояти важким умовам та досягти успіху в навчанні та житті.

Стрес – це комплексна реакція організму на будь-яке фізичне або психологічне навантаження, яке вимагає від нього певного зусилля для адаптації та подолання. У психологічній науці стрес розглядається як стан психічного напруження, який може бути спричинений різними факторами – від незначних труднощів в повсякденному житті до серйозних життєвих подій, таких як втрата роботи, розрив стосунків, травма або хвороба. Стрес може бути як короточасним, тобто пов'язаним зі стрімким навантаженням на